

РОЗДІЛ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ШЛЯХ УКРАЇНИ ДО ЄС: РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ UKRAINE'S WAY TO THE EU: PUBLIC ADMINISTRATION REFORM

У статті розкрито особливості реформування сфери державного управління на шляху євроінтеграції. 23 червня 2022 року глави 27 країн-членів ЄС та їхні уряди ухвалили рішення про надання Україні статусу кандидата в ЄС. Виявлено, що на тлі російсько-української війни процес євроінтеграції України набуває нового значення, його активна стадія передбачає ухвалення відповідних рішень та прийняття відповідних нормативно-правових актів. Визначено, що корупційні схеми у сфері державного управління мають чимало руйнівних наслідків у соціально-економічній сфері, тому з огляду на такі аспекти розроблено план реформування сфери державного управління у напрямку євроінтеграції України. Для побудови ефективної системи державного управління в Україні передбачається реалізація роботи за чотирма напрямками: парламентська реформа, реформування центральних органів виконавчої влади та наближення до стандартів урядування ЄС, реформа у системі місцевих органів виконавчої влади, реформа у сфері місцевого самоврядування.

Ключові слова: євроінтеграція, державне управління, реформа, економічне зростання.

The article reveals the peculiarities of reforming the sphere of public administration on the way to European integration. On June 23, 2022, the heads of 27 EU member states and their governments decided to grant Ukraine the status of a candidate for the EU. It was revealed that against the background of the Russian-Ukrainian war, the process of European integration of Ukraine acquires a new meaning, its active stage involves the adoption of relevant decisions and the adoption of relevant regulatory and legal acts. It was determined that corruption schemes in the sphere of public administration have a lot of destructive consequences in the socio-economic sphere, therefore, taking into account such aspects, a plan for reforming the sphere of public administration in the direction of the European integration of Ukraine was developed. In order to build an effective public administration system in Ukraine, it is envisaged to implement work in four directions: parliamentary reform, reforming central executive bodies and approximation to EU governance standards, reform in the system of local executive bodies, reform in the field of local self-government. It is believed that an important direction of European integration should be the creation of a system of state support (state + business) for institutions of civil society, with the aim of including them on a competitive basis in the preparation of proposals (participation in development) in the field of public administration and their legislative support. On the path of Ukraine's European integration, it is also envisaged to continue reforming the management of state-owned enterprises in order to control state assets more deeply. On the way to European integration, our country will have to introduce and adopt a sufficient number of changes, but given the way Ukraine defends its independence, there are good reasons to claim that Ukraine is a truly worthy candidate for EU membership. It should be emphasized that due to the circumstances that have developed in general, Ukraine has the opportunity to quickly join the EU within the framework of existing procedures. However, it should not be forgotten that the EU may decide to create a special regime to speed up the accession process. This will bring Ukraine closer to the completion of formal accession to the European Union, but not to the final completion of European integration, which is connected with the fact that in order to fully comply with the standards of the European Union, a number of reforms need to be carried out, among which the reform of public administration in the context of ensuring economic growth takes a decisive place of Ukraine.

Key words: European integration, public administration, reform, economic growth.

УДК 341.1 : 330.3

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure68-1>

Канцур І.Г.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри соціальної філософії
та управління
Державний податковий університет

Гацька Л.П.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри екологічного
менеджменту та підприємництва
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Мірко Н.В.

к.держ.упр., доцент кафедри
публічного управління
та адміністрування
Державний торговельно-економічний
університет

Kantsur Inna

State Tax University

Hatska Liudmyla

Taras Shevchenko National University
of Kyiv

Mirko Natalia

State University of Trade and Economics

Постановка проблеми. Шлях євроінтеграції України є особливо важливим та актуальним. У російсько-українській війні Україна платить дуже високу ціну за своє майбутнє та за майбутнє Європи.

Варто зауважити, що для України європейська інтеграція сприятиме модернізації економіки, усуненню розриву технологічної відсталості, залученню іноземних інвестицій, створенню нових робочих місць, підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних виробників і забезпеченню позиції на світовому ринку, особливо на ринку ЄС. Будучи невід'ємною частиною Європи, Україна дотримується моделі соціально-економічного розвитку, яка поширюється на основні європейські

країни. Зараз Україна має зробити багато кроків для членства в ЄС, однак головним кроком є реформування сфери державного управління, що у перспективі сприятиме соціально-економічному розвитку країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика євроінтеграції України у контексті реформування системи державного управління із нахилом на забезпечення економічного зростання України у перспективі лежить в основі досліджень багатьох науковців, зокрема ґрунтовні дослідження у цьому напрямку проводять Д. Бараненко, І. Войтенко, В. Галасюк, Г. Костьов'ят, В. Мельник, Є. Редзюк, В. Сержанов, О. Славкова, А. Сухоставець, В. Суценко та інші.

Постановка завдання. Метою стаття виступає розкриття особливостей реформування сфери державного управління на шляху євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтеграція України в ЄС є однією з вихідних цілей міжнародної політики України. Однією з головних причин, чому Україна хоче приєднатися до ЄС, є фінансова підтримка модернізації України. На відміну від розвинених країн-членів ЄС, головним напрямом інтеграції України є забезпечення миру та економічного розвитку у відповідності до стандартів ЄС.

Протягом 2021 року і на початку 2022 року економіка України долала пандемічні наслідки, повністю не оговтавшись від потрясінь гібридної війни, яку розв'язала держава-агресор у 2014 році. Антикризові та стимулюючі програми, запроваджені в державі, засвідчили успішну адаптацію до роботи в обмежувальних умовах, встановлених профілактичними карантинними заходами, і продемонстрували свою здатність поглинати шоки від зростання світових цін на енергоносії та продукти харчування без шкоди для макростабільності та позитивної динаміки розвитку [1].

23 червня 2022 року глави 27 країн-членів ЄС та їхні уряди ухвалили рішення про надання Україні статусу кандидата в ЄС. Подальша підготовка до членства передбачає завершення комплексних змін у всіх сферах, які створять умови для життя держави відповідно до принципів Європейського Союзу та його законів, спрямованих на захист усіх громадян та бізнесу. Це створить умови для вирівнювання рівня життя, добробуту та правового захисту українців з іншими країнами ЄС. Європейська комісія продовжує підтримувати Україну в цьому плані та надає необхідні консультації та іншу допомогу [2].

Доцільно відзначити, що вступ до ЄС є досить тривалим і бюрократичним, але зараз є можливість змінити хід історії, і можна сподіватися, що просування України до ЄС буде швидкими темпами. Процес євроінтеграції України полягає у виконанні реформаторських зобов'язань у відповідних сферах, зокрема щодо подолання бюрократії, корупції, дотримання прав людини тощо.

На тлі російсько-української війни процес євроінтеграції України набуває нового значення, його активна стадія передбачає ухвалення відповідних рішень та прийняття відповідних нормативно-правових актів. З цієї причини процес європейської інтеграції є дуже важливим, особливо з точки зору дотримання встановлених процедур та юридичного оформлення кандидатства, а також досягнення максимального позитивного результату в можливості вступу [3].

На жаль, в Україні ідея побудови легітимної демократії в поєднанні з успішним впровадженням важливих соціально-економічних реформ,

зіпсувала прагматизм і координацію, що буквально призвело до повсюдної корупції в сфері державного управління. Суспільство при цьому також зазнає негативного впливу корупції. Це послаблює економічну базу України, негативно впливає на приплив іноземних інвестицій, стає основною причиною недовіри населення до владних структур та створює негативний імідж системи державної служби України, понижує імідж України на міжнародній арені. Усе це підвищило інтерес міжнародної спільноти до проблеми корупції в нашій країні та участі міжурядових організацій та інституцій у боротьбі з нею.

На національному рівні корупція підриває ефективність державних інституцій, корумповані інтереси руйнують ринкову економіку, міжнародні корпорації уникають корумпованої економіки, а корупція перешкоджає економічному зростанню та зменшує користь від багатих ресурсів країни [4].

Практика засвідчує, що корупційні схеми у сфері державного управління мають чимало руйнівних наслідків у соціально-економічній сфері, а саме:

1. Погіршення інвестиційного середовища. Іноземні підприємці готові платити за доступ на український внутрішній ринок, але їх відлякує необхідність давати хабарі в обмін на використання своїх прав в Україні.

2. Перешкоди здійснення інвестиційної діяльності. В Україні розкрадання коштів з державного бюджету стало набагато прибутковішим бізнесом, ніж розвиток власного бізнесу. Крім того, системи хабарництва значно знижують прибутковість приватного сектора, підриваючи підприємництво.

3. Посилення тиску на національну валюту. Тіньові доходи, які надходять від хабарів та неофіційних платежів, формують тіньовий сектор економіки, який не підконтрольний Національному банку України та уряду України. Значне збільшення грошової маси в тіні може серйозно дестабілізувати будь-яку економіку.

4. Неефективність використання бюджетних коштів. Сучасні корупційні схеми, спрямовані на нецільове використання коштів державного бюджету, перетворилися на корупційні мережі, якими керують урядовці, правоохоронці та судді на «контрактній» основі. Як наслідок, корупційні мережі почали впливати на формування національних політичних пріоритетів, виходячи зі своїх корупційних інтересів, ігноруючи соціально-економічні потреби країни.

5. Розбіжності в доходах різних верств населення. Тіньовий дохід призводить до несправедливого розподілу національного доходу через корупцію в управлінні та хабарництві, що акумулює значну частину фінансових ресурсів країни, збільшуючи тиск на платіжний баланс України. Більше того, щоб забезпечити їхню безпеку та

секретність, корупційні прибутки зазвичай витікають із внутрішньої економіки за кордон, позбавляючи їх фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення соціально-економічного зростання.

З огляду на такі аспекти розроблено план реформування сфери державного управління у напрямку євроінтеграції України.

Так, розвиток державного управління в Україні має базуватися на практиках та принципах країн-членів ЄС та програми SIGMA. Він має бути спрямований на побудову ефективного державного управління як основи для стабільного та ефективного функціонування країни та інтеграції України до ЄС. Метою реалізації плану у сфері державного управління є побудова сильної сервісної та цифрової держави в Україні з ефективною муніципальною системою, що захищає інтереси громадян, сприяє стабільності та безперервності роботи органів державної влади, спроможності та прозорості реалізації заходів щодо відновлення України від наслідків війни та реалізації стратегії вступу до ЄС [5].

Для побудови ефективної системи державного управління в Україні передбачається реалізація роботи за чотирма напрямками:

1. Парламентська реформа, яка передбачає: упорядкування законодавчої роботи, підвищення ефективності та якості законодавчих актів, що приймаються Верховною Радою України; посилення парламентського контролю; встановлення процедур та механізмів забезпечення безперервності роботи парламенту в умовах воєнного чи надзвичайного стану; посилення ролі Кабінету Міністрів України в законодавчому процесі; підвищення відкритості роботи Верховної Ради України для громадськості та покращення інформованості громадян про роботу парламенту; покращення підтримки діяльності народних депутатів України та парламенту в цілому.

2. Реформування центральних органів виконавчої влади та наближення до стандартів урядування ЄС: забезпечення стислої, орієнтованої на результат, ефективної та підзвітної системи центральних органів виконавчої влади; перетворення Секретаріату Кабінету Міністрів України на Центр Уряду, який забезпечуватиме підтримку координації та управління міністерствами і ефективно управління національними програмами відновлення та інтеграції до ЄС; реформування публічної служби з метою підвищення ефективності системи набору/відбору кадрів, запровадження єдиної системи оплати праці, удосконалення системи підвищення кваліфікації державних службовців, впровадження інформаційної системи управління персоналом; інтеграція управління державними підприємствами та державною власністю для забезпечення їх ефективності; запровадження єдиних адміністративних процедур для

всіх рішень, коли державні органи використовують повний спектр інструментів забезпечення прав і свобод людини.

3. Реформа у системі місцевих органів виконавчої влади: оновлення напрямків роботи обласних і районних державних адміністрацій відповідно до повоєнних потреб; побудова якісної взаємодії з розподілом територій місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, територіальними підрозділами центральних органів виконавчої влади; підвищення професійного рівня працівників місцевих державних адміністрацій; регулювання правового статусу керівників місцевих органів виконавчої влади; забезпечення населення належним і якісним обслуговуванням у повоєнний період;

4. Реформа у сфері місцевого самоврядування: на всіх рівнях адміністративно-територіального устрою країни запровадження потужної системи органів місцевого самоврядування для належного виконання покладених на них публічних обов'язків, протистояння довготривалим кризам і раптовим загрозам, відповідного реагування на виклики та користування довірою держави; виконання публічних робіт, які мають бути забезпечені достатніми коштами, повноваження щодо яких мають бути певним чином розподілені між рівнями та суб'єктами державного управління, що покращить у перспективі якість надання послуг населенню, забезпечить ефективне використання обмежених фінансів швидкий територіальний розвиток; оптимізація, цифровізація діяльності публічної служби на місцевому рівні задля досягнення ключових показників ефективності; виборчі процеси на місцевому рівні передбачено пристосувати до викликів післявоєнної реконструкції, а виборча система не має залежати від кількості населення, що дозволить більш збалансовано враховувати потреби місцевого населення.

Вважається, що важливим напрямком євроінтеграції має стати створення системи державної підтримки (держава + бізнес) для інститутів громадянського суспільства, з метою їх включення на конкурсних засадах у підготовку пропозицій (участь у розробці) у сфері державного управління та їх законодавчого забезпечення. Однак, на жаль, доводиться констатувати, що сьогодні результати кропіткої та науково обґрунтованої роботи часто залишаються на рівні побажань, які не затребувані державою [6].

На шляху євроінтеграції України також передбачено продовжити реформування управління державними підприємствами, щоб більш глибоко контролювати державні активи.

Очікується, що від реформування сфери державного управління на шляху до євроінтеграції передбачено досягти такі економічні ефекти [5]:

1) зменшити видатки державного бюджету на утримання шляхом оптимізації чисельності та функцій центральних органів виконавчої влади, оптимізації їх структури та скорочення штатної чисельності;

2) зменшити рівень безробіття шляхом оптимізації системи центральних органів виконавчої влади;

3) скоротити видатки з державного бюджету на утримання державного апарату;

4) знизити витрати на розгляд звернень громадян;

5) покращити результати господарської діяльності державних підприємств;

6) витратити кошти державного бюджету відповідно до планового періоду та визначеного обсягу;

7) сприяти ефективній діяльності Кабінету Міністрів України та покращенню якості його рішень щодо відновлення України та забезпечення зростання її економічного розвитку;

8) підвищити ступінь досягнення цілей державної політики;

9) забезпечити позитивний ефект, що сприятиме збереженню людського потенціалу в Україні;

10) сприяти економії ресурсів у випадку необхідності заповнення нових вакантних посад державної служби;

11) сприяти працевлаштуванню, особливо молоді, та набуттю нових професійних знань;

12) ефективніше використовувати ресурси під час виконання державних обов'язків і функцій тощо.

Висновки з проведеного дослідження. На шляху до європейської інтеграції нашої державі доведеться внести та ухвалити достатню кількість змін, але з огляду на те, як Україна відстоює свою незалежність, є вагомими підстави стверджувати, що Україна справді гідний кандидат на членство у ЄС. Слід підкреслити, що в силу обставин, які загалом склалися, Україна має можливість швидко приєднатися до ЄС в рамках існуючих процедур. Однак не варто забувати, що ЄС може прийняти рішення про створення спеціального режиму для прискорення процесу вступу. Це наблизить Україну до завершення формального вступу до ЄС, але не до остаточного завершення євроінтеграції, яка пов'язана з тим, що для повної відповідності стандартам ЄС потрібно провести ряд реформ, серед яких визначальне місце займає реформування державного управління у контексті забезпечення економічного зростання України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Відновлення та розвиток економіки». URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-naslidkiv-vijni/robochi-grupi>.

2. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes>.

3. Бараненко Д. В. Адміністрування євроінтеграційних процесів України: правовий аспект. *Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції*: матер. III Всеукр. наук.-метод. конф. (Суми, 18 червня 2022 р.) / ред. колегія: В. М. Завгородня, А. М. Куліш, та ін. Суми: Сумський державний університет, 2022. С. 12–16.

4. Славкова О. П., Сухоставець А. І. Особливості та причини виникнення корупції в органах державної влади. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. № 11. С. 60–66.

5. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Державне управління». URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi>.

6. Суценок В. Реформування державного управління – пріоритетне завдання в процесі європейської інтеграції України. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/reformuvannia-derzhavnogo-upravlinnia-priorytetne-zavdannia-v-protsezi-ievropeiskoi-integratsii-ukrayini>.

REFERENCES:

1. Proekt Planu vidnovlennja Ukrajinj. Materialy robochoji ghrupy «Vidnovlennja ta rozvytok ekonomiky» [Project of the Recovery Plan of Ukraine. Materials of the working group "Recovery and development of the economy"]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi>. (in Ukrainian)

2. Ukrajinja otrymala status kandydata na chlenstvo v JeS [Ukraine received the status of a candidate for EU membership]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes>. (in Ukrainian)

3. Baranenko, D. V. (2022). Administruvannja jevrointehracijnykh procesiv Ukrajinj: pravovyj aspekt [Administration of European integration processes of Ukraine: legal aspect]. *Cinnisno-orijentovanyj pidkhid v osviti i vyklyky jevrointehraciji*: mater. III Vseukr. nauk.-metod. konf. (Sumy, 18 chervnja 2022 r.) / red. koleghija: V. M. Zavghorodnja, A. M. Kulish, ta in. Sumy: Sumsyjky derzhavnyj universytet, 12–16. (in Ukrainian)

4. Slavkova, O. P., Sukhostavecj, A. I. (2022). Osoblyvosti ta prychny vynyknennja korupciji v orghanakh derzhavnoji vlady [Peculiarities and causes of corruption in state authorities]. *Tavrijskyj naukovyj visnyk. Serija: Ekonomika – Taurian Scientific Bulletin. Series: Economy*, 11, 60–66. (in Ukrainian)

5. Proekt Planu vidnovlennja Ukrajinj. Materialy robochoji ghrupy «Derzhavne upravlinnja» [Project of the Recovery Plan of Ukraine. Materials of the working group "State Administration"]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi>. (in Ukrainian)

6. Sushhenko, V. Reformuvannja derzhavnogho upravlinnja – priorytetne zavdannja v procesi jevropejskoji intehraciji Ukrajinj [Reforming public administration is a priority task in the process of European integration of Ukraine]. Available at: <https://razumkov.org.ua/statti/reformuvannia-derzhavnogo-upravlinnia-priorytetne-zavdannia-v-protsezi-ievropeiskoi-integratsii-ukrayini>. (in Ukrainian)